

SLOBODA JE VZÁCNÁ VEC

TOVÁREŇ NA BÁBIKY

„Nádherná, vzrusujúca rozprávka o láske, umení
a posadnutosti.“ **PAULA HAWKINSONOVÁ**

Továreň na bábiky

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Elizabeth Macnealová
Továreň na bábiky – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

Ljndeni

ELIZABETH MACNEALOVÁ

TOVÁREŇ
NA
BÁBIKY

Ljndeni

Pre Enid a Arthura

Londýn

NOVEMBER 1850

Malba

Ked sa ulice ponoria do najhlbšej tmy a celkom stíchnu, v pivnici obchodu s bábikami si za malý stolík sadá dievčina. Sedí pred ňou bezvlasá porcelánová hlava a pozoruje ju prázdny pohľadom. Dievčina vytlačí červenú a bielu akvarelovú farbu do ustricovej lastúry, vloží si do úst rúčku štetca a nastaví zrkadlo pred sebou. Zapraská sviečka. Dievčina si prižmúrenými očami premeriava prázdny papier.

Pridá do farieb vodu a namieša telové odtiene. Prvý pásik farby je ostrý ako zaucho. Papier je hrubý, lisovaný za studena a nevlní sa.

Vo svetle sviečky sa tieň prehĺbujú a jej vlasy splývajú s čerňou. Maľuje ďalej, jedným oblúčikom si namaľuje bradu, na líčne kosti, ktoré jej osvetľuje plameň, nanesie bielu farbu. Verne kopíruje svoje nedostatky: široko posadené oči, zmrzačenú kľúčnu kosť. Jej sestra s majsterkou spia na poschodí, dokonca aj šuchot štetca pôsobí ako rušivý element, ohlušujúca manifestácia, ktorá ich zobudí.

Mračí sa. Namaľovala príliš malú tvár. Chcela ňou zaplniť celú stranu, no jej hlava sa vznáša nad prázdnu plochu. Papier, na ktorý minula celotýždňovú výplatu, je zničený. Mala si najprv urobiť náčrt, neponáhľať sa tak.

Chvíľu len tak sedí pri svetle a svojom obrázku. Srdce sa jej trepoce, bábikina tvár ju pozoruje. Mala by sa vrátiť do postele, skôr než ju odhalia.

Lenže dievčina sa nakloní dopredu a so zrakom upretým do zrkadla k sebe pritiahne sviečku. Je z včelieho vosku, nie z loja, vzala ju z majsterkiných tajných zásob. Ponorí si prsty do horúceho vosku a urobí si náprstok. Potom dlaňou prechádza cez plameň a skúša, ako dlho vydrží páľavu, až kým nezačuje škvŕčanie hebkých chĺpkov na svojom prste.

Prvá časť

*V tomto srdci istotne prebýva čosi, čo nepodlieha
skaze, a život je viac než len sen.*

MARY WOLLSTONECRAFTOVÁ

*Listy písané počas krátkeho pobytu vo Švédsku,
Nórsku a Dánsku (1796)*

*Ten kúsok krásna, večný pôvab jemný
je čoraz milší, nikdy nepremení
sa v ničotu, no obklopí nás, chráni,
a naplňa nás nádhernými snami,
čo dýchame v nich zdravo, pokojne.*

JOHN KEATS

Endymion (1818)

*Obchod Silasa Reeda so starožitnými
i s novými kuriozitami*

Silas sedí za svojím stolom, v rukách zviaza vypchatú hrdličku. V pivnici vládne pokoj a ticho ako v hrobke, počuť len jeho pomalý dych, ktorý vtákovi strapatí perie.

Silas pri práci špúli pery a vo svetle lampy vyzerá celkom šarmantne. Aj vo svojich tridsiatich ôsmich rokoch má ešte husté vlasy, bez náznaku šedin. Obzerá sa okolo seba, na sklené nádoby lemujúce steny, každá je označená štítkom a naplnená nafúknutými telami konzervovaných exemplárov. Napuchnuté jahňatá, hady, jašterice a mačiatka sa tisnú na steny svojho väzenia.

„Nevrť sa mi, ty malá figliarka,“ zašomre si popod nos, vezme kliešte a utiahne drôt na vtáčích pazúrikoch.

Rád sa so svojimi tvorčekom zhovára a fantazíruje o tom, ako sa dostali na jeho pracovnú dosku. Po prehodnotení mnohých vymyslených scenárov pre túto hrdličku – poškodzovanie riečnych člnov na kanáli, hniezdenie na *Odysei* – sa rozhodne pre historku, ktorá sa mu páči najväčšmi; a tak svoju spoločníčku karhá za napádanie predavačiek žeruchy. Silas uvoľní zovretie a vtáčik ostane meravo sedieť na drevenom stĺpiku.

„Hotovo!“ zvolá, oprie sa o stoličku a odhrnie si z očí vlasy. „Možno sa konečne odučíš vytrhávať z rúk toho malého dievčatka zväzky zeleniny.“

Silas je s touto zákazkou spokojný zvlášť preto, že sa s konečnými úpravami poponáhľal, aby ju mal do rána hotovú. Verí, že sa maliarovi bude vtáčik páčiť; vyzerá, akoby práve letel, jeho krídla vytvárajú dokonalé „V“, presne ako si žiadal. Silas si navyše môže pridať do jednej zo zažltnutých nádob ďalšie hrdličie srdce. Hnedé guľôčky plávajú v konzervačnej tekutine, pripravené vyniesť peknú sumu peňazí od mastičkárov a apatiekarov.

Silas uprace dielňu, poutiera a urovná nástroje. Práve stojí v polovici rebríka s hrdličkou v náručí a plecom drgá do padacích dvierok, keď sa pod ním ozve chrapľavý hlas zvončeka.

Albie, dúfa Silas, keďže je ešte dosť skoro. Položí vtáčika na vitrínu a ponáhľala sa cez obchod, premýšľajúc, čo mu to dieťa nesie. Posledné chlapcove úlovky boli čoraz mizernejšie – červivé potkany, staré mačky s pomliaždenými lebkami, dokonca zrazený holub so zakrpateným pazúrom. („Keby ste len vedeli, pane, aké je to s tými zbieračmi kostí ťažké. Vždy uchmatnú najlepší tovar...“) Ak má Silasova zbierka obstáť v skúške času, musí ju doplniť čímisi skutočne výnimočným. Spomenul si na neďalekú pekárňu na Strande. Kedysi živorila z predaja celozrnného chleba, ktorý mohol slúžiť akurát tak ako zarážka do dverí. Potom začal pekár takmer na prahu väzenia pre dlžníkov nakladať jahody s cukrom a predávať ich v pohároch. Obchod úplne zmenili, preslávili ho dokonca aj v turistických brožúrach mesta.

Problém je v tom, že Silas má často pocit, že našiel čosi špeciálne, čosi jedinečné, no keď prácu dokončí, prepadnú ho pochybnosti, prahne po voľacom veľkolepejšom. Patológom a zberateľom, ktorých obdivuje – vzdelancom v oblasti medicíny a lekárom, ako sú John Hunter a Astley Cooper –, nechýbajú nijaké exempláre. Bledý od závidy vysedával v hostincoch oproti Londýnskej univerzity a počúval rozhovory lekárov, keď preberali ranné pitvy. Možno nemá také konexie ako oni, no jedného dňa mu *Albie* istotne, *is-totne*, prinesie čosi – ruka sa mu zachveje – *neobyčajné*. Potom jeho meno vyryjú na vstupnú bránu múzea a všetka jeho práca, všetka

drina, bude ocenená. Predstavuje si, ako s Flick, so svojou najmilšou priateľkou z detstva, kráčajú po schodoch a pri pohľade na nápis „*Silas Reed*“ vytesaný do mramoru sa zastavia. Ona sa nedokáže ubrániť pocitu pýchy, ruka jej spočíva na jeho krížoch. On jej vysvetľuje, že všetko vybudoval len pre ňu.

Ibaže za dverami nie je Albie a každé zaklopanie vyvoláva čoraz väčšie sklamanie. Prišla slúžka. Jej pani si vraj na klobúk želá vypchatého kolibríka. Chlapec v zamatovom kabátiku si jednoducho všetko obzerá a napokon si kupuje brošňu v tvare motýľa. Silas mu ju podáva s miernym opovrhnutím. Jediný pohyb, ktorý Silas vykonáva, je odkladanie mincí do koženého meška. Medzičasom v tichosti palcom prechádza po jedinej vete v lekárskom časopise *Lancet*. „Ná-dor roz-de-lu-jú-ci čln-ko-vú kosť.“ Zvuk zvonca a klopanie na dvere udávajú jeho životu jediný rytmus. Na poschodí sa nachádza podkrovná izba; dolu jeho temná pivnica.

Je vskutku hrozné, myslí si Silas, ako sa tak rozhliada po stiesnenom obchodíku, že práve tie najnezáživnejšie veci mu splácajú nájom. Proti mizernému gustu máš žiaden dišputát. Väčšina zákazníkov skutočné zázraky prehliadne – lebku storočného leva, vejár z veľrybích pľúc, vypreparovanú opicu pod skleným zvoncom – a zamieri rovno k vitríne s motýľmi v zadnej časti obchodu. Nachádzajú sa v nej rumelkové motýľie krídla, ktoré Silas zakladá medzi dve sklené tabuľky; z niektorých sú prívesky, iné slúžia len ako dekorácia. Hlúpe čačky, ktoré by si so štipkou fantázie dokázali vyrobiť aj sami, pomyslí si. Len maliari a apatiekari platia za to, čo ho ozaj zaujíma.

Vo chvíli, keď hodiny oznamujú jedenást, začuje tiché klopanie a tlmený cengot zvonca v pivnici.

Ponáhľa sa k dverám. Zrejme za nimi stojí pochabé dieťa s dvoma pencami nazvyš, alebo prišiel Albie, nesie mu ďalšieho prekliateho netopiera alebo prašivého psa, ktorý mu bude nanič, nanajvýš ho môže podusiť – a predsa Silasovo srdce tlčie rýchlejšie.

„Ach, Albie,“ povie Silas, len čo otvorí dvere, a usiluje sa hovoriť pokojne. Dohnútra sa vplazí hmla z Temže.

Desaťročné dieťa sa naňho usmeje. („Desať, viem to, pane, lebo som sa narodil v deň, keď sa kráľovná vydala za Alberta.“) Z horných ďasien mu ako šibenica visí jeden žltý zub.

„Dnes mám pre vás dobrý čerstvý úlovok,“ pochváli sa Albie.

Silas vrhne letmý pohľad na slepú uličku, na prázdne chátrajúce domy, ktoré pripomínajú zástup opilcov. Každý sa kloní nižšie k zemi než ten predchádzajúci.

„Tak teda von s ním, chlapče,“ povie a uštipne chlapca do brady, aby mu dal najavo svoju nadradenosť. „Čo si mi doniesol? Prednú nohu megalosaura či nebodaj hlavu morskej panny?“

„Naorské panny je v Regentskom kanáli v tomto ročnom období trochu chladno, pane, ale to megalochosi-kdesi vám odkazuje, že keď vypluje dušu, nechá vám svoje koleno.“

„Milé od neho.“

Albie si fúkne do rukáva. „Mám pre vás ozajstný klenot, no nerozlúčim sa s ním za menej než dva šilingy. Varujem vás však, nie je červený, ako máte rád.“

Chlapec rozmotáva šnúru na vreci. Silas očami sleduje jeho prsty. Z vreca sa vyderie sladkastý hnilobný puch a Silas si rukou zakryje nos. Neznáša pach mŕtvol; v obchode je čisto ako v lekárni a každý deň zápasí s uhoľným dymom, prachom zo srsti a so smradom. Najradšej by odzátkoval fľaštičku s levanduľovým olejom, ktorú nosieva vo veste, a potrel si ňou hornú peru, no nechce chlapca rozptyľovať – keď má Albie dobrý deň, dokáže sa sústrediť asi tak ako piskor.

Chlapec zažmurká, zápasí s vrecom a predstiera, že zviera ešte žije.

Silas nasilu vystrúha grimasu. Neznáša, keď si ho tento darebák, uličnícky sopliak, doberá. Vždy sa vtedy pohrúži do seba a spomína, ako v Albieho veku vláčil ťažké vrecia s vlhkým porcelánom cez hrnčiarsky dvor a ramená ho boleli od matkiných pästí. Privádza ho to k otázke, či svoj starý život skutočne opustil – dokonca aj teraz dovolí, aby sa mu posmieval dáky jednozubý škriatok.

Lenže Silas mlčí. Predstiera, že žíva, no úkosom chlapca sleduje krokodílím okom, ktoré prezrádza záujem tým, že nežmurká.

Albie sa zazubí a z vrecoviny vytiahne dve mŕtve šteňatá.

Silasovi sa aspoň zdá, že sú to dve šteňatá, no len čo ich chyťí za laby, všimne si len jeden zátylok. Jeden krk. Jednu hlavu. Lebka je rozdelená.

Silas zalapá po dychu a usmeje sa. Prebehne prstami po temene, aby sa presvedčil, že nejde o trik. Neprekvapovalo by ho, keby Albie ihlou a nitou zošil dva psy dokopy, len aby dostal o pár peníc viac. Zdvihne ich pred seba a pod lampou si prezerá ich siluetu, stíska osem labiek, prechádza po výbežkoch stavcov.

„To už áno,“ vydýchne. „Ó, áno.“

„Za dva šilingy,“ hovorí Albie. „O nič menej.“

Silas sa zasmieja a vytiahne mešec. „Jeden šiling, nič viac. A môžeš si ísť popozerať moju dielňu.“ Albie pokrúti hlavou, ustúpi ďalej do uličky a obzerá sa okolo seba. Na chlapcovej tvári sa mihne čosi ako strach, no len čo mu Silas vloží do ruky mincu, zmizne. Albie zachrchle a pohľadovo si odplúje na dlažobné kocky.

„Len jeden šiling? Necháte chlapca umrieť od hladu?“

Lenže Silas zatvorí dvere a ignoruje búchanie, ktoré sa vzápätí spustí.

Oprie sa o skriňu. Skloní hlavu a kontroluje, či šteňatá nezmizli. Sú tam, pritíska si ich na hrud' ako dieťa bábiku. Osem chlpatých labiek sa hompáľa vo vzduchu, sú hebké ako zamat. Vyzerajú, akoby ani nikdy nežili.

Tak ju teda konečne má. Svoju nakladanú jahodu.

Chlapec

Ked' Silas zabuchne dvere, Albie skúša šiling medzi predným zubom a ďasnom, videl to totiž robiť aj svoju sestru. Cmúľa ho. Chutí sladko. Je spokojný; s dvoma šilingmi nerátal ani vo sne. No ak si vypýtate dva šilingy a dostanete jeden, čo by sa stalo, keby ste si pýtali len jeden šiling? Pokrčí plecami, vypluje mincu a strčí ju vrecka. Na obed si kúpi misu varených bravčových uší a zvyšok peňazí dá sestre. Najprv však musí ešte čosi vybaviť, a už teraz mešká.

Vedľa vreca na zdochliny má ešte jedno ľanové vrece. Sú v ňom malinké sukničky, ktoré v noci ušil. Dáva si pozor, aby vrecia nikdy nepomiešal. Niekedy, keď odovzdáva vrece v obchode s bábikami, je presvedčený, že ich poplietol, a cíti, ako mu zvierá srdce. Nerád by videl kyslú tvár pani Salterovej, keby otvorila vrece s červivými potkanmi.

Dýchne si do malých pästičiek, aby ich zahrial, a pustí sa do behu. Chlapec kľučkuje ulicami, vratké nohy má vytočené von. Beží na západ cez špinavé Soho. Vycivené neviestky pohasnutými očami sledujú jeho kmitajúce údy, presne ako keď unavené mačky sledujú muchu.

Vynorí sa na Regent Street, pohľad mu padne na obchod, v ktorom sa predávajú zubné protézy za štyri guiney. Jazykom sa dotkne svojho posledného zuba a vzápätí sa vrúti do cesty koňovi. Zvierá sa

vzpína a stavia sa na zadné. Albie odskočí a zaženie vlastný strach tým, že zreve na pohoniča: „Dávaj pozor, somár!“

Skôr než naňho muž stihne zakričať alebo ho plesnúť bičom, Albie trieli cez ulicu a prekračuje prah obchodu s bábikami pani Salterovej.

Obchod s bábikami pani Salterovej

Iris prechádza nechtom po švoch miniatúrnych sukienok, pripravená rozpučiť každú blchu. Chytí uvoľnenú nitku a urobí na nej uzlík.

Hoci je už takmer poludnie, jej majsterka pani Salterová bude ešte len vstávať. Irisina sestra, dvojča, sedí za ňou a skláňa sa nad šitím.

„Aspoňže v nich nie sú blchy. Ale dávaj si lepšie pozor na nitky,“ hovorí Iris Albiemu. „Mesto je plné krajčírov, ktoré by za tvoju prácu dali aj svoje novorodeniatka.“

„Lenže, slečna, moja sestra dostala chrípku a ja som sa o ňu celú noc staral. Už som sa celé dni nebol korčuľovať, je to nespravodlivé...“

„Chudáčik.“ Iris sa obzrie, sestru však zaujíma len šitie. Stíši hlas. „Nezabúdaj však, že pracuješ pre diabla, nie pre ženu. Pani Salterová spravodlivosť nezaujíma. Všimol si si niekedy jej jazyk?“

Albie pokrúti hlavou.

„Má ho rozčesnutý.“

Albieho úsmev je taký otvorený a nefalšovaný, že by ho Iris najradšej objala. Špinavé svetlé vlasy, jediný zubok, tvár zafúľaná od sadzí: za nič z toho nemôže. V inom živote by sa mohol narodiť do jej rodiny v Hackney.

Strčí mu do vreca ďalšiu látku, opäť skontroluje, či sa Rose nepozera, a podá mu šesťpencovku. Chcela si za ňu kúpiť nový papier a štetec. „Na polievku pre sestru.“

Albie upiera zrak na mincu, váha.

„Nie je to trik,“ uisťuje ho Iris.

„Ďakujem, slečna,“ odvetí, oči má čierne ako trnky. Schmatne jej z ruky mincu, akoby sa bál, že si to dievčina rozmyslí, a vybehne z obchodu, pričom takmer prevráti talianskeho verklikára, ktorý ho udrie palicou po chrbte.

Iris sa pozerá, ako Albie odchádza, a konečne sa nadýchne. Síce je to malý špinavý uličník, no aj tak nedokáže pochopiť, prečo vždy tak páchne hnilobou.

Útly obchodík na Regent Street sa tisne medzi dvoma súperiacimi cukrárňami. Pre drobné škáry v komíne je obchod s bábikami pani Salterovej jednoducho naplnený vôňou vareného cukru a pripálených karameliek. Iris sa občas sníva o tom, ako si pochutnáva na bonbónoch, slivkovom želé a lahodných tortičkách so šľahačkou, o tom, ako sa na perníkovom slonovi vezie k Buckinghamskému palácu. Inokedy sa jej zase sníva, že sa topí vo vriacej melase.

Keď sestry Whittleové prišli ako učnice po prvý raz k pani Salterovej – Iris netuší, či je, alebo bola vydatá – Iris salón uchvátil. Ak brala do úvahy svoju deformovanú kľúčnu kosť a Rosine jazvy po kiahňach, predpokladala, že ich zavrie do pivnice. Namiesto toho ich však zaviedla k pozlátenému sekretáru uprostred predajne, kde ich mohli zákazníci pozorovať pri práci. Iris dostala práškové farby a štetce z líšče srsti na maľovanie nožičiek, rúk a tváričiek bábik. Pochopiteľne uvedomovala si, že dni budú dlhé, no bola očarená ebenovými skrinkami, ktoré sa ťahali pozdĺž miestnosti, s policami plnými porcelánových bábik. Obchod bol navyše svetlý a bolo v ňom teplo; v zlatých svietnikoch praskali sviečky a v kúte stál kozub.

Teraz však sedí za stolom vedľa sestry, v rukách drží porcelánovú bábiku a ošúchaný štetec a usiluje sa potlačiť zívanie. Nikdy by jej nenapadlo, že práca môže byť taká vyčerpávajúca, nadrie sa viac ako v továrni. Ruky má od mrazivej zimy červené a popraskané, no len čo si ich natrie lojom, štetec jej vyklzne a zničí bábike ústa a líčka. Obzerá sa okolo seba, zrak jej padne na skrinky, ktoré nie sú z ebenu, ale z lacného dubového dreva natretého načierno, na zlatú politúru, ktorá sa zo svietnikov pre horúce plamene sviečky odlupuje, a najviac sa jej protiví vyšúchaný koberec, po ktorom sa pani Salterová denne prechádza. Už je redší než majsterkinie vlasy. Odporný zápach z cukrárne, dusná miestnosť a rady zízajúcich bábik pripomínajú skôr hrobku než obchod. Iris niekedy ledva lapá dych.

„Mŕtve?“ opýta sa Iris šeptom svojej dvojčky a postrčí pred ňu dagerotyp. Na sépiovej fotografii je malé dievčatko, ruky má vzorne zložené v lone, akoby v nich držalo holubičku. Do obchodu vstúpi pani Salterová, sadne si k oknu a so šuchotom roztvorí Bibliu. Iris zdvihne zrak.

Rose sa ju pokúša umlčať pohľadom.

Hoci sa Iris cíti previnilo, je to jedna z mála vecí, ktoré ju tešia: háda, či sú deti na dagerotypoch mŕtve. Z akéhosi nevysvetliteľného dôvodu chce vedieť, či vyrába smútočnú bábiku, ktorú položia na hrob nebohého nemluvniatka, alebo maľuje hračku pre živé a zdravé dieťa.

Väčšinu príjmov pani Salterovej predstavujú práve takéto bábiky na objednávku. Je zima, chlad a choroby dvojčatám zdvojnásobujú množstvo roboty, namiesto dvanástich hodín musia často pracovať až dvadsať. „Je pochopiteľné,“ hovorí pani Salterová zákazníkovi, „a vskutku prirodzené, že si chcete pripomenúť drahých zosnulých. V liste Korintánom sa napokon píše: ‚Sme dobrej mysle a radšej si volíme vystáňovať sa z tela a prebývať s Pánom.‘ Ich duša sa pominula a takáto bábika symbolizuje ich pozemskú schránku, ktorú po sebe zanechali.“

Posudzovanie, či sú deti na fotografiách mŕtve, môže byť náročné, Iris však už má určité skúsenosti. Niekedy je to ľahké. Dieťa vyzerá, akoby spalo a obklopujú ho kvety. Za nemluvniatkom občas zreteľne vidno opierku či dokonca osobu, ktorá ho drží, zamaskovanú tak, aby vyzerala ako čalúnenie; alebo sa na dagerotype nachádza viac ľudí, no všetci sú rozmazaní, až na jedno dieťa, ktoré je ostro zachytené v dokonalej, nehybnej póze.

„Živé,“ usúdi Iris. „Má rozmazané oči.“

„Ticho! Neznesiem nijaké táraniny,“ vyštekne pani Salterová, ako keď náhle vzbĺkne zápalka.

Iris skloní hlavu a namieša trochu silnejší odtieň ružovej na tieň medzi bábikínymi perami. Nezdvihne zrak, bojí sa, že tým privolá štipance, ktoré jej pani Salterová zvykne uštedriť do mäkkej časti lakťa.

Dievčatá denne sedávajú bok po boku, sotva prehovorila, sotva sa pohnú, oddychujú len pri jedle, pri chlebe s hovädzím lojom.

Iris maľuje porcelánové tváričky a prevlieka vlasy cez diery na temene. Ak má dieťa kučierky, natáča ich žehličkou zohriatou v uhlíkoch. Rosina ihla medzitým stúpa a klesá, akoby bola huslistka. Jej úlohou je prišívaa na prosté sukienky a živôtky, ktoré po nociach vyrábajú chudobní krajčíri, jemnejšie a zložitejšie details. Perličky, volánové rukávy, čipky, zamatové gombičky, drobné ako myšacie ňufáky.

Hoci dvojčatá pochádzajú z jedného vajíčka, nemohli by sa od seba väčšmi líšiť. Keď boli mladšie, Rose všetci považovali za skutočnú krásavicu, bola miláčikom rodičov a svoje postavenie si strážila ako podklad. Irisina zmrzačená kľúčna kosť, vrodená chyba, pre ktorú jej ľavé plece vyčnieva dopredu, vzbudzovala v sestre ochranárske sklony, čo Iris občas hnevalo. („Nie som chromá, vieš,“ zvykla vyprsknúť, keď Rose trvala na tom, že odnesie všetky baličky sama, a svižne kráčala popredu, akoby čakala, že Iris ju bude poslušne nasledovať.) Zvykli sa aj hašteriť. Hádali sa, ktorá dostane na večeru väčší pečený zemiak, ktorá ďalej doskočí, ktorá kraj-

šie píše. Krátke záchvaty krutosti im neprekážali, vedeli totiž, že sa po každej hádke pomeria: objímali sa usadené pri kozube, fantazirovali o svojom vymyslenom obchode menom *Flóra* s policami plnými šperkov v tvare kvetov a nástennými kvetináčmi s kosaticami a ružami.

No len čo sestry dovŕšili šesťnásť rokov, Rose dostala kiahne, ktoré ju takmer zabili. Keď uvidela hromadu vredov na svojej tvári i tele a zakalenú dúhovku oslepnutého ľavého oka, povedala, že mala radšej umrieť. Jej tvár bola čoskoro hrboľatá a nadobudla fialkastý nádych. Ustavičné škriabanie jej stav ešte zhoršovalo. Na nohách mala jamky od jaziev. „Prečo práve ja? Prečo práve ja?“ narietkala a vzápätí, len raz, sa Iris zazdalo, že počuje, ako zasipela: „Mala si ich dostať ty.“

Teraz majú dvadsaťjeden rokov a rovnaké tmavé gaštanové vlasy. Rose si ich však začesáva do tváre, aby jej čo najviac zakryli rapavé líca. Iris má vlasy až po pás, zapletá si ich do hustého vrkoča. Jej plet je hladká a bledá. Už sa spolu nezvyknú smiať ani si nešepkajú tajomstvá. O obchode sa nerozprávajú.

Ráno sa niekedy Iris prebudí a vidí, ako na ňu sestra hľadá s takým neprítomným a chladným výrazom v tvári, až má strach.

Iris cíti, ako jej padajú viečka. Sú také ťažké, akoby na nich mala prišité olovené závažia. Pani Salterová sa venuje zákazníčkovi, jej hlas melodicky zuní.

„Ku každej objednávke pristupujeme nanajvýš starostlivo – čistý porcelán zo Severných tovární – nažívame si tu takmer ako rodina – dievčatá sú veru veľmi poctivé, celkom iné než tie kotkodákajúce predavačky klobúkov na Cranbourne Alley – nemravnice, všetky do jednej...“

Iris si ryje nechtami do stehien, aby nezaspala. Keď jej hlava spadne dopredu, rozmýšľa, či by bolo naozaj také strašné, keby si na chvíľu zdriemla...

„Tristo hrmených, Rosie,“ zašepká, strhne sa a pošúcha si ramię. „Čudujem sa, že s takými laktami vôbec potrebuješ ihlu.“

„Keby tá uvidela pani Salterová...“

„Ja to už ďalej nevydržím,“ šepká Iris. „Nevydržím.“

Rose mlčí. Bojí sa, že sa pichne do prsta.

„Čo by si urobila, keby sme odtiaľto utiekli? Keby sme nemuseli...“

„Máme šťastie,“ zašomre Rose. „Čo chceš robiť? Nechať ma tu, aby som sa stala pobehlicou?“

„Samozrejme, že nič také nechcem,“ zasyčí Iris. „Chcela by som maľovať skutočné veci, nielen tieto porcelánové oči a ústa a líca a – br.“ Iris si ani neuvedomí, že zatína päst. Roztvorí dlaň a pokúša sa pochopiť, akú bolesť sestre spôsobuje. Lenže ona za jej chorobu nemôže, a napriek tomu je za ňu každý deň trestaná. Sestra neprejaví ani náznak citu. „Ja už nevydržím žiť v tomto brlohu pani Saturanovej.“

Pani Salterová na druhej strane obchodu prudko obráti hlavu, takmer ako sova. Mračí sa. Rose sa zľakne a pichne sa ihlou do prsta.

Dvere sa vo vetre zabuchnú. Iris napína zrak cez špinavé okenné tabule. Vidí, ako vonku prechádzajú kočiare, a predstavuje si zababušené dámy, ktoré sa v nich vezú.

Zahryzne si do pery, vysype trochu modrej práškovej farby a znovu namočí štetec do nádoby s vodou.

Šteňatá

„Nože, vy nezbedníci,“ povie Silas a sadne si za stôl v pivnici, pričom sa mu uvoľní prameň čiernych vlasov, „mrzí ma, že sa to skončilo takto. No keby ste sa nepustili do Cookovho marcipánu, všetko mohlo dopadnúť inakšie.“ Spokojne sa nad svojou vymyslenou historkou zasmee a položí na stôl tri rôzne nože rôznej veľkosti. Zrastené šteňatá ležia pred ním, obrátené bruškami nahor.

Najprv ich chcel zakonzervovať, namiesto toho z nich však spraví dva exempláre, jeden vypreparuje a z druhého zhotoví model kostry. Keď raz postaví svoje múzeum s mramorovými stenami, preparát a kostra sa budú vynímať vo vstupnej hale, chránené štukovými stĺpmi.

Utrie si čelo, potí sa mu dokonca aj v chladnom novembri. Popretahuje si prsty. Najväčší nôž mu chladí dlaň.

Do brušnej dutiny ľavého šteňata urobí malý zárez a rovnomerným tlakom šteňa ťahá za srst'. Dych mu medzi zubami slabučko píska. Dáva si pozor, aby neprepichol svalstvo a orgány pod ním, ktoré sa tlačia spoza purpurovej membrány. Posunie sa o kúsok doľava, tak aby na psy dopadalo svetlo lampy, a potom pára kožu ďalej. Zastaví sa tesne pred mäkkými vankúšikmi na labkách a pred ňufákom v tvare kosoštvorca so štyrmi nozdrami. Prácu mu sťažujú tieň, postupuje teda pomalšie a do záverečných zárezov sa púšťa

s menším skalpelom, aby boli presné. Len čo sa vonku zotmie, kožu v celosti oddelí.

„Toľko hostí, a ani kúsok marcipánu k domácemu ovociu so šľahačkou. Nezbedné šteňatá,“ vraví a predstavuje si pritom ich neporušenú vypchatú podobu. Keby ho tak teraz videl Gideon – za uplynulých pätnásť rokov sa veľmi zlepšil – Silas však spomienku na Gideona zaženie. Je odhodlaný vychutnať si chvíľu, keď pred ním leží potenciál tela, skôr než jeho prísľub oslabne. Cíti rovnaké vzrušenie, ako keď našiel svoju prvú lebku.

„Poď sa so mnou prejsť,“ navrhol v ten deň Flick, keď spolu vychádzali z továrne na keramiku, no z akéhosi dôvodu, na ktorý sa už nepamätá, sa ocitol v lese sám.

Práve vtedy natrafil na rozkladajúcu sa líšku. Najprv pocítil zhnusenie a rukami si zakryl nos, potom si však všimol, že jej kožuch má rovnakú červenú farbu ako Flickine vlasy. Tá líška bola dokonalá, krehká, jej kosti do seba zapadali lepšie než skladačka. To stvorenie kedysi žilo, dýchalo, a teraz sa nachádzalo na rozhraní krásy a hrôzy. Dotkol sa jej lebky a potom svojej vlastnej.

Každý deň sa chodil na líšku pozeráť, sledoval, ako sa jej zmocňujú červy, ako jej chradne koža a pomaly sa vynára biela kostra, ako keď kvitne kvet. Zakaždým si všimol čosi nové: prekvapivo štíhlu stehennú kosť, švy pretkávajúce lebku. Keď do nej pichol nechtom, tlmene zacvendžala. Keď už na lebke neostal ani kúsok mäsa, zabalil ju do plátna a vzal si ju so sebou.

V to leto prekupal každý trs trávy, každý kopček, každú húštinu i breh rieky, až kým nenašiel pätnásť lebiek. Pokožku mu pokrýval hrubý nános prachu, ktorý sa miešal s potom. Nastavoval pasce, z palíc strúhal oštepky, zakrádal sa za starými pomalými králikmi, prikladal im prsty na krk a hrdúsil ich. Prvú minútu sa mykali a kopali, Silas často zadržieval dych spolu s nimi. Pre istotu nepovolil stisk, ani keď ochabli.

Ako pekne zoradil všetky lebky! Myslel si, že mu bude stačiť päť, desať, no potreboval viac. Každá ho tešila a nadchýnala viac

než predošlá. Lenže teraz konečne našiel svoj poklad. Tento chlpatý tvor pripomínajúci pavúka je lepší než čokoľvek, čo si ešte ako chlapec dokázal predstaviť, a nemyslí si, že v budúcnosti ešte zatúži po čomsi inom.

Nadnes sa jeho práca končí, z vlastnej skúsenosti vie, že by exemplár zničil, keby pokračoval bez prestávky. Už musí byť takmer päť hodín; zívne a rozhodne sa, že si odpočinie. Položí odraté šteňatá do plechového vedra. Neskôr, keď kostru vyvarí, spevní ju pomocou pinzety, lepidla a drôtu tenkého ako vlákno.

Vyjde po rebríku do obchodu a potom po schodoch do svojej podkrovnej izby. Ako si natahuje nočnú košeľu, zrak mu padne na policu s vypchatými myšami pri posteli. Každá myš má oblečený maličký kostýmček.

Silas vezme do ruky hnedú myš. Pohladá jej sukienku z česanej priadze, štólu, ktorú uháčkoval z najjemnejšej vlny, okrúhly tanierik, ktorý stíska v labkách. Vráti myš na poličku a zhasne sviečku.

Už takmer spí, keď sa ozve klopanie.

Zakryje si hlavu vankúšom.

Klopanie sa zmení na tlmené dunenie.

„Silaaaaas!“

Silas vzdychne. Ten človek je ale nedočkavý! Ešte šťastie, že nemá susedov, aspoň nikoho nevyrušuje. Vari si nedokáže prečítať, že na tabuľke stojí *Zatvorené*?

„*Ouvrez la porte!*“

Zahundre, sadne si, navlečie si kabát a nohavice, zažne sviecu, a prediera sa úzkym schodiskom.

„*Je veux ma colombe!*“

„Pán Frost,“ povie Silas, len čo otvorí dvere. Hľadá naňho vysoký, štíhly muž v handrách poŕfkaných farbou. Vyžaruje z neho akási bezuzdná príťažlivosť, arogancia a sebavedomie. Silas sa nevie rozhodnúť, či sa chce mužovi zalíškať, alebo ním pohrdať. Louis sa usmeje.

„Ha! Vedel som, že si doma. Prišiel som si po hrdličku, ak ešte od ľaku neuletela z bidla.“ Nečaká na odpoveď, zreva na siluetu, ktorá sa črtá v ústí uličky, a pokynie jej, aby podišla bližšie. „Sem! Pod sem! Meškáš, ako obyčajne.“

Už je takmer noc. Silas najprv nedokáže rozoznať muža, ktorý uteká po uličke a vyhýba sa pritom kôpkam zeleninových šupiek a popola. Podíde bližšie; Silasov lampáš mu osvetlí tvár. Johnnie Millais. Je vyziabnutý ako podvyživený poník.

„Preboha, Louis, čo máš so šatami? Tú košeľu by som obliekol akurát tak svojmu psovi.“

„Rád ťa vidím, Millais, ako obyčajne,“ odvetí Louis a vkročí do obchodu bez toho, aby ho niekto pozval, či aby si očistil čižmy na železnej škrabke.

„Šťastie, že ešte máte otvorené,“ povie Millais a nasleduje ho. Silas mu neoponuje.

„Silas pre mňa vyrobil hrdličku. Kde je?“ Louis oboma rukami zdvihne lebku leva a predstiera, že ju hádže do Millaisa. „Vŕť!“ zareve.

Silas znervózne. Kiežby nazbieral odvalu a povedal mu, nech lebku položí; namiesto toho čo najrýchlejšie vyberá hrdličku z vitríny.

„Božemôj! Je ohromná. Presne takto som si ju predstavoval,“ zvolá maliar. Vezme ju a pohladká ju po hlave. „Bodaj by každá modelka sedela tak pokojne ako ty.“ Louis vtisne do Silasovej dlane guineu, dvojnásobok sumy, na ktorej sa dohodli. „Millais, ty by si mal do rohu svojej *Mariany* pramalovať myš. Aby si tomu holému kusu plátna dodal trochu dynamiky.“ Z police zdvihne za chvost vypchatú hnedú myš a povie: „Túto si vezmem tiež.“

„Je krehká...“ vysvetľuje Silas, no zdá sa, že Louis ho nepočúva a napcháva vtáka s myšou do kapsy dolu hlavou.

Silas sleduje, ako sa dvojica mužov náhle úzkou pasážou. Louis má ruky položené na Millaisových pleciah a na každom treťom kroku akosi zvláštne poskočia. Vo svetle lampáša Silas rozoznáva

Louisoze členky a biele zápästie. Pripomína mu Flick, dotyk jej ruky, ktorý nepocítil už vyše dvadsať rokov.

Keď zmiznú v tme, Silas blúdi očami po svojom obchodíku, po nízkom strope, po otlčených skrinkách, ktoré sa snažil čo najkrajšie ponatierať. Kútiky úst mu ovisnú.

„Už viac nebudeš útočiť na predavačky žeruchy,“ povie. „Tvojmu novému priateľovi by sa také správanie nepáčilo.“

Maliarka

*H*oci bola Iris predtým ospalá, nemôže zaspať. Zo zápachu pri-
páleného cukru ju bolí hlava, a do stehna ju cez matrac pichá
trs konskej srsti. Pomrví sa, vystrčí spod vyšívanej prikrývky spo-
tenú ruku a chladí si ju. Usiluje sa ležať potichu, pokojne a zosú-
ladiť svoje dýchanie so sestriným. V hlave jej však víria myšlienky.
Chce maľovať. Predstavuje si tenké kovové tubičky akvarelových
farieb značky Winsor & Newton, ustricové lastúry na miešanie fa-
riieb a svoju vlastnú súpravu štetcov zo sobolej srsti, ktorú si kúpila
po pol roku pravidelného sporenia.

Štuchne do dvojčata.

„Ale veď ja som nijakého papagája nevidela,“ zamrmle Rose
a Iris už vie, že bude tvrdo spať, až kým zvon v Katedrále svätého
Juraja neodbije päť. Cez steny počuje hvízdanie lokomotívy a chrá-
panie pani Salterovej. Po svojich každovečerných dávkach ópia spí
ako zabitá.

Keď to už Iris nedokáže vydržať, vykĺzne spod prikrývky. Dre-
vená podlaha jej zavrzga pod nohami a západka na dverách, ktorú
Iris pravidelne olejuje, sa s ľahkosťou otvorí. Cíti zvláštne nutkanie
smiať sa, zakryje si však rukou ústa a chichot potlačí.

Ako prechádza cez chodbu, nočná košľa sa jej zavlní v slabuč-
kom vánku. Pani Salterová má pootvorené dvere, svetlo z jej lampy

vrhá na dlážku zlovestnú žiaru. Cítiť zápach žalúdočnej kyseliny. Iris je presvedčená, že tabletky, ktoré do seba pani Salterová po večeroch sype, jej chorobu nezmierňujú, ale spôsobujú: „*Matkin kamarát*“ na bolesť žalúdka, „*Liečivé arzénové pilulky Dr. Munroa*“ na liečbu vyrážok. Iris má už plné zuby drhnutia koberca stvrdnutého od vývratkov, od octu ju pália dlane. Ešte horšie znáša zaucha, keď sa pani Salterovej pomiešajú halucinácie so skutočnosťou a namýšľa si, že pod jej strechou bývajú dve pobehlice a že Iris zväzda akýsi muž so zelenou pokožkou a s klami.

Keby jej tak raz apatiekar primiešal do medicíny jed na potkanie, pomyslí si Iris, keď po špičkách schádza po okraji schodiska, kde je vrzgot najtichší.

Pivnica je malá a stiesnená, steny vlhké a fľakaté. Zápach plesnivej omietky celkom prebija cukrovú arómu.

Iris kráča k otvorenej skrinke v kúte. Sú v nej naukladané košíky s nepomaľovanými porcelánovými rukami, nohami a hlavami. V plátennom vreci sa ukrývajú zvitky ľudských vlasov, ktoré ktosi ostrihal juhonemeckým roľníkom. Iris vrece nadvihne a vytiahne spod neho obraz aj svoje maliarske potreby. Odsenie si ich k stolu a sadne si.

Veľkosť jej tváre je rovnako zlá, ako si pamätá. Spočiatku sa Iris zmocní beznádej, lebo nie je a nikdy nebude dosť dobrá. Keď sa však prizrie lepšie, objaví istú strohosť, ktorá sa jej páči, a takisto jas. Kiežby tá hlava neprítomne neplávala v hornej časti papiera, kiežby ju vedela viac ukotviť. Nechce papier rozpoliť, už teraz je dosť malý. Možno ho napokon zachráni, nájde spôsob, ako vyplniť prázdny priestor.

Materiál nočnej košele – biely flanel so žltými škvrnami pod pazuchami – ju škriabe na krku. Skôr než si uvedomí, čo robí, vstane a pretiahne si ju cez hlavu. Postavu jej osvetľuje svetlo sviečky, je bledá a lesklá ako čerebľa.

Chvíľu si predstavuje, ako by svojím správaním pobúrila rodičov, lebo na morálku kladú neochvejný dôraz. Tu však nehrozí, že by ju uvideli; celkom stačí pomyslenie na to, ako by asi sklamala Rose. Ešte horšie by bolo, keby sa vo dverách zjavila pani Salterová, ópium by jej zdesenie ešte vystupňovalo. Nadávala by jej („fľandra“, „cundra“), mohla by prísť o prácu a s ňou aj o dvadsať libier ročne. No Iris sa takýmito myšlienkami neumára; mieša akvarelové farby a stolička ju chladí na stehnách.

Opäť sa zadíva do zrkadla, no tento raz jej pohľad sklúzne nižšie, na malé prsia s tvrdými bradavkami. Hryzie si do pery. *Zmrzačená*. Predsa však premýšľa, či na nej nie je aj niečo pekné.

Kedysi svoju pokrútenú kľúčnu kosť nenávidela. Pri pôrode sa jej zlomila a zrástla sa v nesprávnom uhle. Trošku sa kvôli nej pri chôdzi hrbí, no pamätá si, ako deti na ulici zvykli zveličovať („Už ide hrbáčka“) a ako ich sestra s chabým náznakom ľútosti karhala, čím riskovala, že sa začnú posmievat aj jej („Obrie dvojčky“). V posledných rokoch sa s ňou však zmierila, je jej súčasťou, inú by nechcela, ani keby mohla. Pouličným predavačom vôbec neprekáža. Z času na čas sa ju pokúšajú chytiť okolo pása, keď prechádza okolo. „Nekúpite štetec?“ alebo „Stavím sa, že by ste si so mnou chceli pošpásovať“. Odvráti tvár („Pochytil vás splín, slečinka? Hlavu hore!“), prejde popri nich a ignoruje ich pokriky. Rose, po ktorej nikto nepokrikuje, nedotýka sa jej ani po nej netúži, skloní hlavu a Iris svoju sestru jednou rukou objíme okolo pliec, aby jej dala najavo, ako takéto dotieravé výkriky neznáša.

Predpokladá, že jedného dňa bude musieť zvieť jedného z chlapcov, ktorí postávajú na prahu obchodu a v ruke žmolia čiapku. Manželstvo pre ňu totiž predstavuje východisko, hoci netuší, kam vedie. Má už predsa dvadsaťjeden a onedlho jej krása zvädne ako kvet. Rodičia jej v liste písali o vrátnikovi, ktorý by sa s ňou rád oženil, lenže keď za ňou prišiel, vyhýbala sa mu.

Ibaže. Rose. Tá si nikdy nikoho nenájde; Iris ostáva len dúfať, že sa dobre vydá a bude môcť sestru podporovať. Nevie, či by ju